

Âsar-ı ulviyye alanında eser veren ilk İslâm bilgini Kindî'dir. O, bu konu ile ilgili olarak on üç risâle kaleme almış, bu risâlelerde rûzgârların meydana gelişi, genleşme kanunu, gökyüzünün rengi, med ve cezir olayının izahı gibi birçok konuda modern meteorolojinin temel ilkelerine uygun görüşler ortaya koymuştur. Fârâbî, İbn Sînâ, İbn Heysem, İbn Rüşd ve Bîrûnî gibi diğer İslâm bilginlerinin eserlerinde ve *İhvân-ı Safâ Risâleleri*'nde de konu ile ilgili önemli bilgiler bulmak mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA :

Kindî, *Risâle fi kemmiyyeti kütübi Aristô* (nşr. M. Abdülhâdî Ebû Rîde), Kahire 1950, s. 368; *İhvân-ı Safâ, Resâ'il*, Beyrut 1376-77/1957, II, 62-86; *Muhtârü resâ'ili Câbir b. Hayyân* (nşr. P. Kraus), Kahire 1354, s. 261 vd.; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 365, 370; Kazvîni, *Acâ'ibü'l-mahtûkât*, Kahire 1978, II, 12-65; *Keşfü'z-zunûn*, I, 9; P. Steinmetz, *Die Physik des Theophrastos von Eresos*, Berlin 1964; G. Sarton, *Introduction*, New York 1975, I/1, s. 126, 143; II/2, s. 848; Mahmut Kaya, *İslâm Kaynakları Işığında Aristoteles ve Felsefesi*, İstanbul 1983, s. 156-163; Fuat Sezgin, "Kitâbü'l-Âşâri'l-'ulviyye li-Tâwufirastus (Die Meteorologie des Theophrast)", *Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften*, I, Frankfurt 1984, s. 9-16; Mün'im Müflîh er-Râvî, "Üsûsü'l-ciyûluciyyâ fi'l-me'âdin ve'l-âşâri'l-'ulviyye li'bnî Sînâ", *Mecelle-tü Ma'hedü'l-Mahtûtâtü'l-'Arabiyye*, XXVIII/2, Küveyt 1984, s. 547-564; İsmail Hakkı İzmirli, "Âsar-ı Ulviyye ve Süfliyye", *İTA*, I, 539; B. Lewin, "al-Âthâr al-'Ulviyya", *EJ*² (İng.), I, 736-737.

METİN YURDAGÜZ

ASBAĞ b. FEREC

(أصبغ بن الفرج)

Ebû Abdillâh Asbağ
b. el-Ferec b. Saîd el-Ümevî
(ö. 225/840)

Mısırlı muhaddis ve Mâlikî fakihî.

150 (767) yılı civarında Mısır'da doğdu ve orada öldü. Memleketinin tanınmış bilginlerinden Abdurrahman b. Kâsım, daha sonraları kâtipliğini yaptığı Abdullah b. Vehb ve Eşheb b. Abdülazîz'den fıkıh ve hadis tahsil etti. Ayrıca Üsâme ve Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem, Abdülazîz ed-Derâverdî, İsâ b. Yûnus gibi büyük hadis üstatlarını dinleyerek hadis ilminde hâfız, fıkıh ilminde müctehid mertebesine ulaştı. İmam Mâlik'ten ders almak üzere Medine'ye vardığı gün onun vefat haberini aldı. Fakih, müctehid ve müftî unvanlarıyla anılan Asbağ, hadis ve fıkıh sahasında birçok âlim ye-

tiştirdi. Hadis münekkitlerinden olan Ebû Hâtim er-Râzî ve Yahyâ b. Maîn başta olmak üzere Ahmed b. Furât, Dârimî, Abdülmelek b. Habîb, Ebû Zeyd el-Kurtubî gibi hadis ve fıkıh bilginleri de onun ilminden istifade edenlerdendir. Şâfiî âlimlerinden İsmâil el-Müzenî ile Rebî' b. Süleyman'a İmam Şâfiî Mısır'a gelmeden önce hocalık yapmış, Buhârî *Sahih*'inde kendisinden yirmi bir hadis rivayet etmiştir. Rivayetleri Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî'de de yer almıştır.

Mâlikî mezhebinin usul ve fûrû sahasında ve kıyas metodunu kullanmadaki haklı şöhreti gerek muasırları gerekse sonraki bilginler tarafından takdir edilmiştir. **Halku'l-Kur'ân*** meselesindeki kanaatini açıklamak için Abbâsî Halifesi Mu'tasım - Billâh tarafından sorguya çekilmek istenmesi üzerine Hilvan'a kaçmış ve bir müddet orada gizlenmiştir.

Asbağ'ın eserlerinin günümüze kadar geldiği bilinmemektedir. Kaynaklardan öğrenildiğine göre onun Mâlikî mezhebi metodolojisine dair on ciltlik *Kitâbü'l-Uşûl, Tefsîru Garîbi'l-Muvaftâ*, *Âdâbü's-şayâm, Âdâbü'l-każâ*, *Kitâbü'l-Müzâra'ca, Kitâbü'r-Red'ala ehlî'el-hvâ* ve hocası İbnü'l-Kâsım'dan dinlediği rivayetlerden oluşan yirmi iki ciltlik bir külliyyatı vardır (bk. İbn Ferhûn, s. 97).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 240; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, III, 304-307; Zehebî, *Tezkiretü'l-huf-fâz*, II, 457; a.m.f., *A'lâmü'n-nübelâ*, X, 656-658; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcü'l-müzhheb*, s. 97; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, I, 361-362; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâdara*, I, 308; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 56; Ziriklî, *el-A'lâm*, I, 336; Sezgin, *Buhârî'nin Kaynakları*, İstanbul 1956, s. 232; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, II, 302.

MEHMET ALİ SÖNMEZ

ASBAĞ b. MUHAMMED

(bk. İBNÜ'S-SEMİ).

ASCHBACH, Joseph Ritter von

(1801-1882)

Endülüs tarihi uzmanı
Avusturyalı müsteşrik.

Alman asıllı olup Aschbach'ta doğdu. Hiedelberg'de başladığı yüksek tahsilinin ilk yıllarında felsefe ve ilâhiyat, daha sonra da tarih öğrenimi gördü. 1842'de

Bonn Üniversitesi'ne tarih profesörü olarak tayin edildi. 1849'da Viyana Üniversitesi'ne çağrıldı. 1853'te bu üniversitede tarih bölümü başkanlığını da üstlendi ve 1872'ye kadar bu görevine devam etti. 25 Nisan 1882'de Viyana'da öldü.

Eserleri. Araştırmalarında ana kaynaklara inme hususunda son derece titiz davranan Aschbach, çalışmalarını daha ziyade Endülüs ve Roma tarihi üzerine yoğunlaştırdı. 1. *Geschichte der Ommyaden in Spanien* (I-II, Frankfurt 1829; Vienna 1860). Endülüs tarihiyle ilgili olarak yazdığı bu eserinde Endülüs'ün İslâm hâkimiyeti altındaki siyasî ve kültürel tarihini, bu arada hıristiyan İspanyol krallıklarının ortaya çıkışını ve Endülüs müslümanlarıyla olan ilişkilerini ele almaktadır. 2. *Geschichte Spaniens und Portugals zur Zeit der Herrschaft der Almoraviden und Almohaden* (I-II, Frankfurt 1833). Endülüs tarihine dair bir diğer eseridir. Eserin I. cildinde Murâbitlar Devleti'nin kuruluşu, Endülüs'ün Murâbitlar'ın hâkimiyeti altına girişi, Murâbitlar'la hıristiyan İspanyol krallıkları arasındaki mücadeleler, Portekiz Krallığı'nın ortaya çıkışı anlatılmakta, II. cildinde ise Muvahhidler Devleti'nin kuruluşu, Muvahhidler'in Endülüs'e geçişleri, hıristiyanlara karşı yürüttükleri cihad faaliyetleri ve hıristiyanların "reconquista" (Endülüs'ü müslümanlardan geri alma) hareketinin seyri gibi konulara yer verilmektedir. Bu eser, Mısırlı araştırmacı Muhammed Abdullah İnân tarafından *Târîhu'l-Endelüs fi 'ahdi'l-Murâbiḫîn ve'l-Muvaḫḫidîn* adıyla Arapça'ya tercüme edilmiştir (Kahire 1958). 3. *Geschichte der Westgoten* (1827). Aschbach'ın ilk defa birinci derecede kaynaklara inerek Vizigotlar'ın tarihini gün ışığına çıkarmaya çalıştığı ve bunda da büyük ölçüde başarıya ulaştığı bu eserinin son kısmında Endülüs tarihiyle ilgili olarak Vizigotlar Devleti'nin müslüman fâthihler tarafından yıkılması ve İspanya'nın İslâm hâkimiyetine geçmesi konusunu işlemektedir. Onun ayrıca Roma tarihi üzerine yazılmış eserleri de vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Gr.E, IV, 64; *TA*, III, 44; *EAm.*, II, 380; Mecdüddin Keyvânî, "Âşbâḫ", *DMBİ*, I, 400.

MEHMET ÖZDEMİR

ASEAN

(bk. GÜNEYDOĞU ASYA
ULUSLAR BİRLİĞİ).